

Reformförslag energi

Sveriges energisystem står inför stora förändringar genom den omfattande elektrifiering av transporter och industrier som pågår och planeras. När fossila bränslen ersätts av fossilfri el minskar vi både växthusgasutsläppen och vårt beroende av importerade bränslen. Elektrifieringen behövs för att nå våra klimatmål och öka vår försörjningstrygghet. Om den görs på ett kostnadseffektivt sätt bygger den även vår konkurrenskraft starkare.

Vår elförbrukning har varit mer eller mindre oförändrad sedan 90-talet men nu planerar Sverige för att kunna möta ett dubblerat behov till 2045. Denna expansion sker i ett komplext elsystem där många aktörer behöver samverka så att tillgång och efterfrågan på el kan mötas i varje ögonblick, samtidigt som ledtiderna för att bygga ut elproduktion, elnät och konsumtion varierar stort. Elsystemet behöver dessutom integreras effektivt med övriga energisystemet för att dra nytta av olika energislag och tekniker, exempelvis genom att nyttja överskottsel eller spillvärme från energi- och industriprocesser i fjärrvärmerna.

Utmaningen är enorm, men Sverige har fantastiska förutsättningar att lyckas, genom goda tillgångar till naturresurser, teknisk kompetens och robust infrastruktur med närapå fossilfria el- och fjärrvärmesystem. Dessutom har vi världsledande företag som utvecklar många av de tekniska lösningarna som behövs i omställningen – från eldrivna fordon, effektiva värmepumpar och värmeväxlare, till elkrafts- och kraftkabelteknik och komponenter för att digitalisera och automatisera både elnät och industriprocesser. Sverige behöver blicka framåt och bygga ett energisystem som använder bästa tillgängliga teknik för att hantera kommande behov. Detta gynnar både konsumenter, teknikföretag och samhället i stort i form av jobb, skatteintäkter och välfärd.

För att lösningarna ska komma på plats krävs att energipolitiken blir mer långsiktig och ger investerare rätt förutsättningar. Politiken behöver vidare jobba mer med att elsystemet ska kunna byggas ut i takt med efterfrågan. Ny elproduktion behöver kunna tillkomma kontinuerligt och användningen av elnäten effektiviseras för att nyttja den tillgängliga kapaciteten bättre. Teknikföretagen lyfter här fram tre viktiga åtgärdsområden som politiken behöver prioritera framöver.

KONTAKT

För mer information, kontakta gärna
Oskar Kvarnström
070 768 90 69
oskar.kvarnstrom@teknikforetagen.se

1. Tillsätt en energiberedning

Osäkerheter kring politikutvecklingen och marknadens spelregler försvårar investeringar i både industri och ny elproduktion. Energipolitiken behöver ge stabila villkor som håller över flera mandatperioder, så att företag och investerare vågar satsa på omställning och expansion. En Energiberedning behövs för att ge mer långsiktighet i politiken, inte bara för ny elproduktion.

Det osäkra säkerhetspolitiska läget gör det viktigare att det finns en tydlig politisk linje som håller över tid. Regeringsbyten kan ge vitalitet till energipolitiken, men stora förändringar i prioriteringar och styrmedel sprider mer osäkerhet för de som ska investera i energisystemet och industrin. Frågan om vilken elproduktion Sverige ska satsa på tenderar att helt dominera den energipolitiska debatten, ofta utifrån en felaktig bild där ny kärnkraft ställs mot vindkraft.

Vi behöver komma bort från polarisering och tvära kast i energipolitiken. Det räcker inte att komma överens om stöd för specifika kraftslag. Sverige behöver ett bredare perspektiv i energipolitiken och en process som ger långsiktiga och teknikneutrala villkor som underlättar investeringar i både konsumtion, produktion, infrastruktur och effektiviseringar. Långsiktigheten behöver grundas i en gemensam vision för vårt energisystem och utvecklingen av Sverige som industrination.

Teknikföretagens förslag:

Tillsätt en Energiberedning som kan utgöra ett forum för konsultationer mellan regeringen och representanter för de politiska partierna i riksdagen. Utformningen kan inspireras av Försvarsberedningen och Pensionsgruppen, vilka syftar till att få till långsiktighet och bred politisk förankring på områden som inte lämpar sig för snabba politiska vändningar. Som utgångspunkt behövs en samsyn om de energipolitiska målen och vägledande principer för hur politiken ska utformas. Knutet till Energiberedningen bör det även finnas ett rådgivande näringslivs- och intressentråd för att bidra med kunskap och till en bred förankring av politiken.

2. Bygg ut elproduktionen i takt med elektrifieringen

Utbyggnaden av produktion och konsumtion av el behöver takta bättre. Dagens elöverskott kan snabbt vändas till ett underskott med höga priser som följd. Politiken har tagit viktiga steg men behöver göra mer för att få fram elproduktion som kan möta framtida behov.

Idag har vi ett stort elöverskott med mycket låga priser i norra Sverige. Inom några år kan situationen ha vänt, när fler planerade industriprojekt tar fart och nya tillkommer, inte minst från datacenter. Detta riskerar att leda till ökade elpriser på sikt och försämrad konkurrenskraft för svenska företag. Sverige behöver ta ett helhetsgrepp om utbyggnaden av elsystemet för att bättre takta med elektrifieringens behov. Bra steg har tagits kopplat till energiplanering och att tydliggöra roller och ansvar för utvecklingen av elsystemet, men ytterligare åtgärder behövs för både produktions- och konsumtionssidan.

Ny elproduktion måste kunna byggas i takt med behoven. Detta kan komma från olika produktionsslag och lösningar som kombinerar produktion och lagring. På lång sikt kan havsbaserad vindkraft och ny kärnkraft ge viktiga bidrag till Sveriges elförsörjning, men på kort sikt är det landbaserad vindkraft som bedöms stå för största delen av ny elproduktion. Utbyggnaden riskerar dock att helt stanna av inom ett par år eftersom allt färre nya vindkraftsprojekt får tillstånd. Under 2025 stoppades ca 90% av ansökningarna av det kommunala vetot. Ersättningen till kommuner för att öka incitamenten att säga ja till vindkraft behöver göras till en långsiktig modell. Många vindkraftsplaner läggs dessutom ner redan i samrådsprocessen på grund av målkonflikter med framför allt försvaret, vilket även är ett stort hinder för den havsbaserade vindkraften.

Statens roll i utbyggnaden av elsystemet behöver tydliggöras. Fokus bör ligga på att riva hinder för ny elproduktion och för elektrifieringen. Stödsystem för ny fossilfri elproduktion bör utformas så teknikneutralt som möjligt för att säkerställa kostnadseffektivitet. Åtgärder behövs även för att underlätta för efterfråge- och produktionsidan att mötas, där statens roll kan vara att minska risker för investeringar.

Teknikföretagens förslag:

- Utveckla och bredda Kraftlyftet till fler tekniker, inklusive energieffektiviserings- och flexibilitetsåtgärder som kan underlätta elektrifieringen.
- Få på plats långsiktiga och tillräckliga incitament för kommuner att godkänna vindkraftsprojekt och intensifiera dialogen med Försvarmakten för att hitta samexistenslösningar.
- Utred hur staten kan ta en mer aktiv roll i att reducera risker och underlätta för industrier, elproducenter och lagringsaktörer att prissäkra sig, ingå bilaterala elavtal och samverka i energikluster.
- Se över punktskatten på el i syfte att påskynda elektrifieringen.

3. Effektivisera användningen av elnäten

Elnät är helt central infrastruktur för att möjliggöra elektrifieringen. Nätkapaciteten måste utökas för att få bort flaskhalsar i systemet och möjliggöra nya anslutningar runt om i landet. Eftersom elnätsutbyggnad tar lång tid och är kostsamt behövs ett ökat fokus på att använda befintliga nät mer effektivt.

Trots Sveriges stora överskott på el över året så finns brister och flaskhalsar i överföringskapaciteten som innebär långsamma anslutningar och stora prisskillnader inom landet. Elnäten behöver byggas ut mer effektivt genom fortsatt arbete med att förenkla tillståndsprocesser och korta ledtider för utbyggnaden. Samtidigt finns en stor potential för att effektivisera användningen av det befintliga elnätet, för att påskynda anslutningar och hålla nere kostnader. Detta kräver andra incitament och styrning än vad som finns på plats idag. Den nya intäktsregleringen som Energimarknadsinspektionen håller på att ta fram behöver leverera mycket av dessa incitament.

Vidare behöver anslutningsprocesser och tariffstrukturer förbättras och tydligare följas upp. Sverige har omkring 150 elnätsbolag av varierande storlek, och aktörer som vill ansluta nya verksamheter upplever stora skillnader i hantering mellan olika nätområden. De nya effekttariffer som varje nätbolag ska införa från 2027 riskerar också att spreta mycket, vilket försvårar effektiv styrning av produkter som kan leverera flexibilitet. Trubbigt utformade effekttariffer riskerar även att bli mycket kostsamt för industrier och andra konsumenter som inte enkelt kan styra om sin elanvändning. Energimarknadsinspektionen behöver ges tillräckliga resurser och ansvar för att elnäten och tariffer utvecklas på ett sätt som gynnar användarna.

Teknikföretagens förslag:

- Säkerställ att elnätsregleringen för nästa period ger tydliga och långsiktiga incitament för nätbolagen att investera i digitalisering och styrning som frigör flexibilitet, sänker kostnader och möjliggör snabbare anslutningar.
- Utred behov av kompletterande kompetenshöjande åtgärder och stöd till innovationer och lösningar som syftar till att höja kapaciteten och effektivisera användningen av befintliga elnät.
- Tydliggör Energimarknadsinspektionens ansvar kopplat till nätbolagens hantering av anslutningsprocesser och tariffer. Anslutningsprocesser behöver bli mer förutsebara och samtidigt flexibla nog att möta olika verksamheters behov. Vidare behöver effekttariffer utformas och standardiseras så att flexibilitet kan frigöras på ett effektivt sätt i samspel med elmarknaden utan att orimliga kostnader landar på verksamheter som inte enkelt kan styra om sin elanvändning.

Vi är tekniksverige.

Den svenska teknikbranschen driver innovation, skapar arbetstillfällen och banar väg för framtidens hållbara lösningar. Tillsammans är vi en kraft att räkna med.

POSITIONSPAPPER